

Folkeskolereform & fritidsliv – sammenfatning

På vegne af Undervisningsministeriet og Kulturministeriet har Center for Ungdomsstudier (CUR) undersøgt folkeskolereformens betydning for udviklingen i udbud og mangfoldighed i fritidstilbud.

Folkeskolereformen fra 2014 indebærer bl.a., at elevernes skoledage blev længere, der skulle mere fokus på motion og bevægelse i skoletiden, og skolerne skulle til at inddrage det omkringliggende samfund i den såkaldte "åbne skole". Folkeskolereformen – og især skoledagens længde – skabte bekymring for børn og unges fortsatte deltagelse i fritidstilbud. Ville de stadig have tid og overskud til at gå til fodbold, klaver eller spejder? (se f.eks. Richter, 2012; Rønnebjerg-Christensen, 2013, Kirk, 2013 og Børns Vilkår, 2013).

Flere følgeforskningsprojekter har efterfølgende undersøgt folkeskolereformens konsekvenser for børn og unges fritidsliv. Undersøgelser foretaget fra 2014-2017 viser, at der ikke ser ud til at være sket store ændringer i andelen af børn og unge, som går til faste, organiserede fritidstilbud efter skole. Dog viser nogle undersøgelser, at børn og unge efter reformen deltager i lidt færre aktiviteter end før reformen (Arendt & Skov, 2017; Østergaard m.fl. 2018; Juul & Østergaard, 2016).

Om undersøgelsen

I denne undersøgelse fra CUR har formålet været at afdække udviklingstendenser inden for fritidslivet i perioden 2014-2018 og søge at forstå, hvordan denne udvikling eventuelt hænger sammen med folkeskolereformen fra 2014. I den forbindelse er det vigtigt at understrege, at udviklingen i fritidstilbuddene er afhængig af en række faktorer. Én af dem er reformen, men også meget andet har betydning for udviklingen på fritidsområdet.

Ændringer i befolkningssammensætninger, skolelukninger osv. har betydning for lokale foreninger og for, hvordan de udvikler og sammensætter deres tilbud. Derudover bliver børn og unges fritidsvaner desuden påvirket af forskellige strømninger i tiden, som dermed også får betydning for fritidstilbuddene (Se fx Østergaard m.fl., 2018). Når fællesskaber flytter ind i virtuelle rum, peger nogle undersøgelser på, at socialt samvær i fodboldklubber, spejdergrupper osv. får mindre betydning. Det betyder, at fritidstilbuddene må profilere sig ved at udvikle aktiviteter, der kan mere end at være ramme for fællesskaber. De unge, der vokser op i dag, bliver omtalt som generation præstation, fordi de angiveligt er mere præstationsorienterede end tidligere generationer (fx Østergaard m.fl.

2018; Jensen og Østergaard 2018; Twenge, 2018). Når unge går op i at forbedre og udvikle sig, stiller det krav til fritidslivet, som, for fortsat at gøre sig attraktive, må udvikle tilbud, der imødekommer de unges fokus på progression (Østergaard m.fl. 2018; Jensen og Østergaard 2018).

Det øgede fokus på progression og præstationer, og de mange timer børn og unge bruger på diverse digitale platforme (Jensen, 2016), er eksempler på faktorer, der påvirker børn og unges fritidsliv og således får indflydelse på udbud og mangfoldighed i fritidstilbud. De udviklingstendenser i fritidslivet, som vi har set i undersøgelsen og som vi gennemgår herunder, skal således ikke forstås som direkte konsekvenser af folkeskolereformen. Reformen kan spille ind, men det samme kan meget andet.

Udviklingen i fritidslivet

Udviklingen i fritidslivet er ikke entydig, men herunder ridser vi hovedlinjerne op, som de ser ud inden for de 134 fritidstilbud, som vi har set på i denne undersøgelse. De 134 tilbud fordeler sig på fem segmenter: 1) idrætsforeninger, 2) spejdere og FDF'ere, 3) udbydere af ekspressive aktiviteter, 4) ungdomsskoler, og 5) udbydere af øvrige fritidsaktiviteter.

Færre **idrætsforeninger** lader til at opleve negative konsekvenser af reformen i 2018 sammenlignet med i 2015. Aktivitetsudbuddet er mange steder vokset og nye tilbud er kommet til. Her kan den åbne skole have spillet en rolle, da en del foreninger sammen med skolerne har udviklet nyt indhold. Ikke mindst små foreninger har med åben skole fået en platform at promovere deres tilbud på. Udviklingen i udbud og mangfoldighed lader imidlertid til i ligeså høj grad at skyldes, at en del af foreningerne føler sig pressede af bl.a. fitnesscentrenes tilbud samt børn og unges medievaner, hvorfor de har følt sig nødsagede til at øge og ændre deres aktivitetsudbud.

Spejderne oplever fremgang og mange udvikler nye tilbud, men udviklingen lader ikke til at have meget med folkeskolereformen at gøre. Meget få spejdergrupper indgår samarbejder med skoler, og selvom der er indikationer på, at det kan komme til at ændre sig, er der ikke noget, der tyder på, at spejdernes fremgang skulle have noget at gøre med den åbne skole. De fleste af de spejdergrupper, som har en oplevelse af, at reformen har betydning, har oplevet den i form af de længere skoledage, som giver trætte børn og i nogle tilfælde får medlemmer til at stoppe. De længere skoledage ser dog ikke ud til at påvirke udbud og mangfoldighed i tilbuddene.

De fleste **udbydere af ekspressive aktiviteter** i denne undersøgelse har enten oplevet et fald i antallet af medlemmer eller uændrede medlemstal. Selvom nogle udbydere af ekspressive aktiviteter fortæller, at lange skoledage har besværliggjort deres arbejde og fået elever til at falde fra, kan faldene medlemstal næppe tilskrives reformen alene. Ifølge en analyse fra Musikskoletænk tanken har musikskolerne på landsplan oplevet faldende medlemstal i perioden 2002 til 2014. I forhold til aktivitetsudbuddet ser især

musikskolerne ud til at have brugt mulighederne i den åbne skole til at nytænke deres tilbud og nå ud større grupper af børn og unge.

Ungdomsskolerne tilbyder en bred palette af fag, som ændrer sig i takt med unges skiftende interesser. Sådan har det været både før og efter reformen, men udsagn fra ungdomsskoleledere indikerer, at det, fordi de unge har fået mindre fritid med reformen, er blevet endnu vigtige hele tiden at udvikle og nytænke ungdomsskolens tilbud. Desuden har reformen øget samarbejdet mellem ungdomsskoler og skoler, således at ungdomsskolernes aktivitetsudbud nu også inkluderer valgfag på skolerne.

Blandt **udbydere i samlekategorien "andet"**, der bl.a. tæller e-sportsforeninger, rollespilsforeninger og religiøse foreninger, er medlemstal og aktivitetsudbud stigende for nogle, mens det er faldende for andre. Meget få samarbejder med lokale skoler, og udviklingen skal næppe tilskrives reformen, men mere generelle udviklinger, hvor f.eks. e-sport vinder frem, mens f.eks. religiøse organisationer oplever en faldende interesse.

Folkeskolereformens betydning

I undersøgelsen har vi søgt at afdække, om reformelementerne: de længere skoledage, den åbne skole og de 45 minutters bevægelse og motion, kan siges at have haft betydning for udviklingen i fritidslivet.

Vores undersøgelse peger på, at **de længere skoledage** har besværliggjort nogle ting; der er mange steder et øget pres på faciliteter efter kl. 16, børnene er trætte og sultne, når de kommer til en aktivitet, og i nogle tilbud oplever man, at man har mistet medlemmer pga. skoledagens længde. Tilsyneladende har de fleste tilbud dog formået at finde praktiske løsninger, der tager hensyn til den nye virkelighed.

Hvor de længere skoledage for mange har været et udfordrende element ved reformen, har **den åbne skole** åbnet muligheder for de stadig flere aktører på fritidsområdet, som samarbejder med skolerne. Både kommunale konsulenter på fritidsområdet, som ser udviklingen ovenfra, og aktivitetsudbydere selv fortæller, at den åbne skole er en god mulighed for at komme ud til en bredere børnegruppe, end man ellers ville have adgang til, og vi ser eksempler på, at aktiviteter opstår og bliver nytænkt som resultat af den åbne skole.

Det kan imidlertid være svært for fritidslivet at komme ind på skolerne, fordi skolerne er forskelligt organiserede, og fordi de især i årene lige efter reformen har haft travlt med at finde sig selv i den nye virkelighed. På samme måde er mange kommuner først for nylig, hvis overhovedet, gået i gang med at udvikle strategier, der kan understøtte samarbejder. Det er derfor muligt, at den åbne skoles betydning for udviklingen af udbud og mangfoldighed i fritidstilbuddene vil blive mere markant i fremtiden, når der er kommet mere ro på i skolerne, og når flere kommuner finder måder at understøtte samarbejderne.

Der er ikke meget i vores undersøgelse, som indikerer, at de **45 minutters bevægelse og motion** skulle have haft nogen betydning for udviklingen i fritidslivet. Enkelte peger på, at det øgede fokus på, at eleverne skal røre sig, sammen med mulighederne i åben skole, kan være med til at legitimere særligt idrætsforeningers engagement på skolerne, men der er ikke noget, der tyder på, at de 45 minutter spiller ind på udbud og mangfoldighed i fritidstilbud.

Sammenfattende kan man sige, at folkeskolereformen primært lader til at have en betydning for fritidslivet, herunder for udbud og mangfoldighed, i form af de længere skoledage og den åbne skole.

Om undersøgelsen: datagrundlag og metode

Foruden en granskning af eksisterende forskning på området bygger rapporten på en spørgeskema-/interviewundersøgelse blandt udbydere af fritidstilbud. I alt har 134 udbydere af faste fritidsaktiviteter besvaret et spørgeskema om udviklingen i deres fritidstilbud. Der er yderligere udført 20 interviews med repræsentanter fra fritidstilbuddene. Hertil kommer 20 interviews med kommunale kultur-, fritids- og idrætskonsulenter fra 20 forskellige kommuner, samt fire interviews med repræsentanter fra DIF, DGI, Dansk musikskolesammenslutning og Ungdomsskoleforeningen.

Datamaterialet fra spørgeskemaundersøgelsen er ikke repræsentativt for udbydere af fritidstilbud på landsplan og giver således udelukkende et indblik i, hvordan udviklingen har været blandt de udbydere, som har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen.

Litteratur

Arendt, K. S., & Skov, P., R. (2017). *Den længere skoledags betydning for elevers fritidsaktiviteter*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Børns Villkår (2013). *Lang skoledag vil presse de ældste elevers fritid*. Lokaliseret 23.01.19 på <https://bornsvilkar.dk/nyheder/lang-skoledag-vil-presse-de-aeldste-elevers-fritid/>

Jensen, R. W. (2016, 15. marts). Skærmen æder sig ind på unges fritid. *Berlingske*. Lokaliseret 23.01.19 på: <https://www.berlingske.dk/samfund/skaermen-aeder-sig-ind-paa-unges-fritid>

Jensen, Stephanie Y. M. & Søren Østergaard. (2018). *Gode idrætsmiljøer for piger*. Brøndby: Danmarks Idrætsforbund - DIF

Juul, Kirsten Grube & Søren Østergaard. (2016). *Ung i en præstationskultur. Jagten på kontrol, tryghed og frikvarterer*. Frederiksberg: Ungdomsanalyse.nu

Juul, Kirsten Grube & Søren Østergaard (2017). *Skoler og foreninger i bevægelse mod og med hinanden! Muligheder og udfordringer i mødet med den åbne skole*. Frederiksberg: Center for Ungdomsstudier

Kirk, K. (2013, 21. november). Foreninger som tabere og vindere i skolereformen. *Dagbladet Struer*, sektion1 s. 9

Richter, L. (2012, 14. december). Skolereform stjæler børnenes fritid. *Information*, s. 4-5

Twenge, J.M. (2018): *iGen. Why Today's Super-Connected Kids Are Growing Up Less Rebellious, More Tolerant, Less happy – and Completely Unprepared for Adulthood*. New York: Atria Books

Østergaard, S., Benn, L. C., Haugegaard, S. & Lindeskov D. M. (2018). *Gutter, vi skal altså holde sammen, ellers bliver vi nakket! Perspektiver på tweens, trivsel og fællesskaber*. Frederiksberg: Ungdomsanalyse.nu

Folkeskolereform & fritidsliv –
Undersøgelse af folkeskolereformens betydning
for udbud og mangfoldighed i fritidstilbud – sammenfatning
2019

På vegne af Undervisningsministeriet og Kulturministeriet

Center for Ungdomsstudier (CUR)
Peter Bangsvej 5B
2000 Frederiksberg
www.cur.nu

